

Sukkot - Spiritual Simcha

1 תורת אמת - סוכות

א דרוג הוא קורין זמן שמחתינו. שלא כשאר המועדים אשר קורין כל אחד על המאורע.

כמו נפסק זמן חירותינו. כשנבטחו זמן מחן

חורטנו. יל לפי שנין פסח הוא הוצאת

מגרים המורה על חדל'ע בני שום חדל'ע.

פי במגרים היו בניי כספל המלכ. ומשוקעים

בל ער שבכמעט רגע לא היו יכולים ללחץ.

ולא לא היה להם שום נח להשגור מלדס

ליצאת מגרים כלל. כי עדים היינו. ועמד

אין לו שום נח כלל. וגם כשמגיע לו החירות

צריך רבו לשמרו. לכן לא היה מלד ישראל שום

אחשורחא כלל. רק אשר הוא יתנך באהבתי

ונשמלתו עלינו הוצאתנו משם. לכן נקרא הזמן

סבא חרותנו. המורה על דבר הבא שלא מלד

עלמנו כלל. רק מהיפוע דלעילא שהוצאתנו לחירות.

ובגז השנועות סבא זמן קבלת החורה. המורה

שבזמן הכוא נמלא בו קדושת חדל'ע. כמו אז

נעח קבלת החורה אשר אהנו היינו המקבלים

מרגנו. ולא עס זר שאלו רזו לקבל את החורה.

ברי שיעקר קדושת סמ'ה היה מלד המקבלים

אוהב. רק מפני שגם להשגורו המקבל נרך

גם כן סיעתא מלעילא. הן שיבא בלבו

האשגורחא ויהיו לקבל אוהב. וגם אחר האשגורחא

אס לא יתן כמות' מה פעל האשגורחא של

המקבל. לזה נקרא חג זמן מחן חרותנו.

והג כסוכות הוא זמן האחדות המשפיע והמקבל

יחד. והוא בחינת השמחה בשלימות. לזה

אחשגורחא בבעל'ה. והגז היה הוא נגד קדושת

יעקב אע"פ. כי ג' המועדים כסדרן הם נגד

ג' אבותינו הקדושים. והוא גם כן כדברינו. הג

הפסח בחינת קדושת אע"פ אשר הוא יתנך

העיר את לבנו לקרבו אליו יתנך. כמיש

מי העיר מומרת וגו'. והג השנועות בחינת

יעקב אע"פ אשר היה חמיר מתעורר ומלד לעבודתו

יתנך עד אשר פשט אורו ע"ג המצח.

*** אף** שהוא לא נלטוח. והג הקדוש הוא

חג הסוכות הוא בחינת יעקב. שנחלחו בו ג'

אלה הקדושות יחד. והוא שלימות השמחה. כמו

שאלו אומרים. * והוא בהנדב'א. אבל אהנו

וגו' עד יעקב וגו' ומשמחך ששמחה בו וגו'.

*** כי זה** עיקר השמחה בעת שמחייחים המקבל

והמשפיע יחד. ועל זה מורה השם סוכ'ה

שהוא גימטריא שילוב ג' שמות הק' הוי"ה אלג'י כידוע:

2 זמן חרותנו - סוכות

והנה אחרי שיצאנו מימים הנוראים אנו נכנסים מיד לזמן שמחתינו אשר בה אנו מצווים לשמוח לפני ה' במצות ארבע מינים בחג הסוכות כמ"ש בתורה, ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל ושמתם לפני ה' אלוקים שבעת ימים וצריכים להבין מה טיבה של שמחה זו ובכלל למה תלו חז"ל את השמחה בהזמן לקראו "זמן שמחתינו", בשלמא זמן חרותנו וזמן מתן תורתנו הלא המה זמנים אשר בשעתם יצאו ישראל לחרות וקבלו התורה, ולכן בכל שנה ושנה כשחזור הזמן ההוא שוב נפגשים באותה ההשפעה כמבואר בספרים ושפיר תלו תוכן היום בהזמן, אבל בחג הסוכות לא קרה לפי ידיעתנו לישראל שום שמחה גדולה אשר בשבילה יקרא החג זמן שמחתינו לדורות וכל ענין השמחה בו היא אחת מצות היום כמו סוכה ולולב ומה למצות השמחה אצל הזמן יותר משאר המצות.

3

ויש לבאר הדבר ע"פ דברי הגר"א בפירושו לשיר השירים עה"פ (פרק א, ד) הביאנו המלך חדריו נגילה ושמחה בך שמבאר כונת הפסוק על היקף עניי כבוד וינעמחה בך" מוסב על השמחה של חג הסוכות. וע"פ בסוף דבריו בזה"ל ובה יתורץ מה שהקשו למה אהנו עושים סכות בתשרי כיון שהוא נגד היקף עניי הכבוד היה ראוי לעשות בניסן כי בניסן היה תחילת היקף עניי. אבל נראה לפי שכשעשו את העגל נסתלקו העננים ואז לא חזרו עד שהתחילו לעשות המשכן ומשה ירד ביוה"כ ובמחרת יו"כ ויקהל משה וצוה על מלאכת המשכן וזה היה ביום תשרי וכתיב והעם הביאו עוד נדבה בבקר בבקר ב' ימים הרי י"ג בתשרי ובנידן בתשרי נטלו כל חכם לב ממשנה את הזהב כמנינו ומשקל ובט"ו התחילו לעשות ואז חזרו עניי כבוד ולכן אנו עושים סכות בט"ו בתשרי עכ"ל.

הרי חידוש גדול חידש לנו הגר"א ז"ל כי מה שעושים סוכה זכר לעניי הכבוד אינו סתם זכר על החסד של העננים שהקיפו אותנו במדבר אלא הוא זכר לאותה שמחה שהיתה לנו כאשר אחרי התשובה והתפילה מחל'ה לישראל על חטאם שחטאו בעגל והראה זאת להם ע"י שהחזיר עניי הכבוד להקיפם בבתחילה ומיבו כי היה זה ימן שמחה גדולה לישראל במדבר בימים ההם, ומאז ועד עתה זמן שמחה זו חנוך חלילה ומיד אחרי היום שבו הושמעו ישראל בפעם הראשונה סלחת' ואשר הוקבע לדורות לזמן של סליחה מחילה וכפרה, יוצאים ישראל וחוגגים אותה שמחה שהיתה להם אז - השמחה במחילת עונות.

4

גם בספר דעת חכמה ומוסר (מאמר צ"ד) מבאר מרן ר' ירוחם זצ"ל כעיקר השמחה של זמן שמחתינו היא השמחה של סליחה וכפרה ומביא רא"י מגני סוכה המתארת לנו השמחה הגדולה של שמחת בית השואבה אשר עליה נאמר במשנה מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו וכי חסידים ואנשי מעשה היו מרקדים בפניהם באבוקות של אור שבידיהן ואומרים לפניהם דברי שירות ותשבחות וכי' ושם בדרך ניג ע"א מביא הברייתא ת"ר יש מהן אומרים אשרי ילדותינו שלא ביישה את זקנותינו אלו חסידים ואנשי מעשה ויש מהן אומרים אשרי זקנותינו שכפרה את ילדותינו אלו בעלי תשובה אלו ואלו אומרים אשרי מי שלא חטא ומי שחטא ישוב וימחול לו עכ"ל. הרי ברור שגם במקדש עיקר השמחה של כלל ישראל בחג הסוכות היה על שזכו לנקות ולטהר עצמם מן החטא - והיא אותה השמחה שהיתה להם לישראל במדבר מיד אחרי יוה"כ הראשון כשחזרו עליהם עניי הכבוד ושוב הקיפו אותם לאות כי נמחל להם עונם - וזהו "זמן" שמחתינו.

5

והנה כאשר נדייק בכל הנ"ל נראה כי עדיין אינו מספיק כי הרי הא נופא קשיא למה לא חזרו העננים מיד ביום הכפורים כאשר אמר הקב"ה למשה

סלחתי כדברך אלא המתין עוד ארבעה ימים, ורק כשהתחילו במלאכת המשכן חזר והקיפם בעניי הכבוד - מ"מ"ג אס כדי לשמחם בשמחת מחילת העונות באו העננים. למה המתין ארבעה ימים, ואפילו אם נאמר כי העננים נשבלו דבר אחר חזרו. מ"מ "זמן שמחתינו" - אשר לשמחת מחילת העונות הוא בא וכנ"ל - היה צריך להתחיל מיד מיוה"כ, כאשר מסתמא כן היתה שמחת ישראל במדבר כשנתבשרו על מחילת עונם ביוה"כ כי למה ימתינו עד התחלת מלאכת המשכן לשמוח על הסליחה אשר עליה הודיע אותם מכבר. על כן עלינו להעמיק עוד להבין סוד עניי הכבוד וטעם זמן שמחתינו.

ונקדים לזה את דברי רבינו יונה בשערי תשובה (שער א' ס"ו מ"ב) וז"ל שם ועוד יתפלל בעל התשובה על השם למחות עב פשעיו וכען חטאתיו ושיחפץ בו וירצהו ויעתר לו כאשר אם לא חטא. כי יתכן להיות העון נסלח ונפדה מן היסורים ומכל נזרה ואין לשם חפץ בו ומנחה לא ירצה מידו ותאות הצדיקים מן החללות להפק רצון מהשם ושיחפץ בהם. עכ"ל ע"ש בארוכות. ותמצית דבריו הוא כי אף אם נסלח עון החוטא עדיין אין הכרח שיהיה לו סיד ברוחניות שיודמו לו מצות ושיהא יכול לקיימם כראוי אשר אלמלא הקב"ה עזרו לא יכול לו, ועל זה צריך הרבה תפילה וכנראה שלא נגמרה כפרתו עד שמראה תשובתו וחביבותו למצות ה' ע"י שאינו זו מלהתפלל גם אחרי התשובה -- גם אחרי שהעון נסלח לו ונפדה מן היסורים ומכל נזרה -- שיראה לו השי"ת הארת פניו ויעזרו להוציא אל הפועל רצונו הטוב לעשות מצותיו ולעבדו בלבב שלם אשר זהו תאות הצדיקים מן החללות להפק רצון מהשם ושיחפץ בהם ומתוך דברי רבינו יונה אלו יוצא כי אף אם היו מודיעים לבעל תשובה ע"י בת קול שנסלח עונו ושהוא נפדה מן היסורים ומכל נזרה עדיין לא היתה שמחתו שלמה עד שיודיעוהו עוד כי הוא מפיך רצון מה' וכי הקב"ה חפץ שוב בעבודתו, והבן זאת.

יבזה יזרח לנו אור חדש בהבנת מהות זמן שמחתנו וסדר המאורעות המובאים בביאור הנ"ל. כי הנה ודאי כששמעו ישראל ממש רבינו שנסלח להם עון העגל ביוה"כ"פ שמחו על סליחת עונם אבל עדיין לא היתה שמחתם שלמה כי תאות הצדיקים מן החללות להפק רצון מה' ושיחפץ בהם ובמה יוודע איפה כי ימצאו חן בעיניו יתברך. גם רצה השי"ת לומר להם הכפרה בתכלית השלמות ע"י המצאת הזדמנות להראות עד כמה גדלה תשוקתם וחביבותם למצות. על כן בחן אותם במצות מלאכת המשכן ומיד למחרת יוה"כ"פ ויקהל משה וצוה על מלאכת המשכן והיה זה בייא בתשרי וכתוב שם בויקהל, ויצאו כל עדת בני ישראל מלפני משה ויצאו כל איש אשר נשאו לבו וכי בזריות עצומה, והעם הביאו עוד נדבה בבקר בבקר בי ימים הה' י"ג תשרי, עד כי חיו מרבים העם להביא מדי העבודה למלאכה מרוב תשוקתם וחביבותם למצות ה' ויעבירו קול במחנה שלא יביאו עוד, ובי"ד בתשרי נטלו כל חכם לב ממשח את הזהב במנין ומשקל ובטי"ו התחילו לעשות, ואז חזרו עניי הכבוד.

הרי ברור מזה כי לא היו העננים סימן לסליחת עונם נרידא כי לזה לא היו צריכים רא"י אחרי שמעו ממש רבינו מפורש מפי הגבורה כי אמר ה' סלחתי, אלא חזרת העננים היה לאות לכל עדת ישראל על שהגיעו להפק רצון מה' ושהוא חפץ בהם, והשמחה ששמחו אז היתה שמחה שלמה על שהזמין להם השי"ת מצוה זו אשר זאת היתה כל תאותם שע"י הסליחה יזכו שיקבל ה' עבודתם. וזהו זמן שמחתנו דהיינו בפעם הראשונה אחרי חטא ועון ותשובה וכפרה זכו להגיע שוב לתכלית השלמות להיות מזוינים למצות בעיני ה'.

15

ולפי"ז שפיר קרינו לחג הסוכות זמן שמחתנו כי אותו זמן שמחה שהיה לישראל כשחזרו להם עניי הכבוד הוא החזור אלינו בכל שנה ושנה, שאחרי ימים הנוראים אשר בהם אנו מפתים שלא נאבד ת"ו הזכות לעשות מצות ומבקשים מאת השי"ת אבינו מלכנו כתבנו בספר זכויות ואחרי יום סליחה ומחילה של יוה"כ"פ נתן לנו השי"ת הזדמנות להכין עצמנו לכמה מצוח המקרבות אותנו אליו כמו סוכה וארבע מינים, ואם נחבב אותם להדר בהם כפי יכולתנו אז נזכה לקיימם כראוי, וכשזוכים לכל זה שוב אנו שמחים באותה שמחה ששמחו ישראל במדבר וכמו אז כן עתה ממש מרגישים אהנו בזה כי מה שזכינו לקיים מצות חביבות אלו, הוא סימן מן השמים כי לא רק נסלח עונינו אלא זכינו להפק רצון מהשם ושנתקבלה תפילתנו להיות נכתבים בספר זכויות לשנה זו -- וזהו זמן שמחתנו.

11

ופרשיי כלומר גשמים היורדים בחג סימן קללה הם ע"ש ובאמת צריך להבין למה יש בזה סימן קללה יותר ממצות אחרות אשר הרבה פעמים קורה שאדם מישראל רוצה לעשות מצוה ולא אסתיעא מילתא מן שמאי ע"י טרדות ומניעות שונות ולמה דוקא מניעת מצוה זו נמשלת לעבד וכ"ו. אבל לפי דבריו הנ"ל מבואר היטב כי דוקא מצות סוכה הבאה אחרי יוה"כ"פ אשר ישראל יושבים ומצפים לסימן מן השמים כי חפץ בהם ה' ורוצה במצותם אם חיו ירדו גשמים לעכב ישיבתם בסוכה הרי אין האכזבה בזה על חסרון מצוה אחת לכד אלא שע"י זה הראו להם מן השמים כי לא מצאו עדיין חן בתשובתם עד שהגיעו בה אל הבחינה של יעתר אל אלו וירצהו המובאת ברבינו יונה הנ"ל, והן הן דברי המשל לעבד הבא למזוג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו ר"ל כי הוא סימן כי לא נתקבלה עבודת ישראל ביוה"כ"פ לרצון לפני ה' ואין לך סימן קללה יותר מזה אשר נזכרה לא זכו בשלימות להיות כתובים בספר זכויות.

13

היא וכן לזה הכוונה: וכמו שהתנני"ם צריכים לחשבה וכוננה כן השמחה במצותו ותורתו צריכים מחשבה וכוננה. שתשמח במצוה עצמה מאהבתך המצוה בה ושתכיר מה שהטיב לך בה, וכאילו אתה בא לאכסניתו קרוא אל שלחניו (ב. ג.) אהבה זו -- דעת היא (שלהי ה' תשובה). בודאי, כשעושים המצוה בדרך מלמדה -- אין דעה ואין אהבה ואין שמחה. הנה הארו"ל גילה לתלמידיו כי הוא זכה לכל ההשגות הנוראות שלו על ידי שהיה שמח מאד בכל מצוה שקיים אבל אהנו -- כיצד נגיע לשמחה במצוה? לכל אחד מאתנו יש טעם באיזו מצוה, אם בלימוד גמרא, אם בחפיה.

14

אם בשבת, אם בחסד. לכה"פ באותה מצוה נשהדל לעורר שמחה אמיתית, לא ניכנס כפתע מתאים למצוה זו (כעצת המס"י). ונתבונן כי על מצוה זו ציוה הקב"ה בצענו ואהנו אנו מתקשרים על ידה. החזון איש נ"ע כתב, שמי שמטיח ציצית בארבע-כנספות כדיו ירגיש כוה שמחה מוסרזה שוכה להתקשר עם בוראו (אגרות ח"א ס"י). עבודה זו לעורר שמחה בודאי עבודה ממושכת היא, כבר אמרנו כי שמחה של מנהיג היא התקשרות האדם עם בוראו ע"י המצוה. כלומר: ת"ך כדי עשיית המצוה הוא יכול להרגיש את קירבתו ית' אליו, לא בקלות מניעים להרגשה יקרה זו, ולא תמיד וזכים אליה, אך גם ההתקשרות וההשתדלות לעורר השמחה במצוה תועלת רבה היא.

7

7 *The Day of Awe - Sefat Emet*
The connection between Succos and the joyous outpouring of donations for the Mishkan can be developed even further. Israel's magnanimity was not simply an isolated event that happened to occur immediately after the atonement granted on Yom Kippur for the sin of the Golden Calf. On the contrary, those generous donations formed an essential part of the process of reconciliation that began on Yom Kippur. Even though Hashem had forgiven them for their involvement in the Golden Calf, how could Israel compensate for the misguided joy connected with that sad incident? The only way to repair the strain in their relationship with Hashem was through proper joy. The joyous outpouring of donations to the Mishkan which occurred during the period between Yom Kippur and Succos, helped erase any lingering effects of Israel's wrongdoing.

On that first Yom Kippur, Israel's sins were forgiven. It was only on Succos, however, through Israel's generosity that the romance between Hashem and Israel resumed its full force. This pattern continues in our times also. Every Yom Kippur Israel returns to its Creator and its sins are expiated. However, the joy that should characterize our relationship with Hashem is still not present since our misdeeds have left an almost indelible stain on it. Once again, we draw close to the Creator through joy. This time, the anticipation of dwelling in the succah (which is called "Hashem's home," as discussed in previous essays) restores the joy to our "romance" with Hashem. (5644)

12 *339*
Every Jew has a special mission in life and is given unique abilities to enable him to fulfill this mission. He is endowed with a *neshamah* (soul) to assist him in reaching his spiritual goals. We have a great potential for greatness, and yet we often do not come even close to realizing our potential. This failure is caused by sin, which taints our souls and erodes their capacity for spiritual growth. Every time a Jew sins, some component of his soul is weakened.

On Yom Kippur each year, the Jew returns to Hashem. Then on Succos, Hashem returns to the Jew his soul that was cast off by sin. Hashem's plea, expressed through the prophet Malachi (3:7), *Return to Me and I will return to you*, says *ואשוב אלכם אמר ה' צבאות*. *Return to Me* and *I will return to you*, says the God of Hosts, refers specifically to this period of the year. On Yom Kippur, Israel fulfills the first part of this call by returning to Hashem. On Succos, in the merit of our joy in observing the *mitzvos of succah* and the Four Species, Hashem in turn returns to us. On Succos, the sensitive Jew feels that his soul, his unique capacity for spiritual growth, has once again become his own.

In the prayer we recite before taking the Four Species, we ask to know how we will, so to speak, "interface" with Hashem by performing that *mitzvah*. This is a reference to our renewed awareness of our souls, our unique spiritual capacities. When the Torah says, *You are to take for yourselves*, it reminds us how great is our capacity for good, and arouses our ability to find ourselves -- to rediscover our souls on Succos. (5657)

תקון יסוד העפר מחייב עוד שמחה שניה: שמחה במצוות. השמחה בחלקי היא שמחה בקנינים הטבעיים: השמחה במצוות היא שמחה בקנינים אלקיים. הרי כל מצוה היא ענין אלקי ומעשה למעלה מן הטבע אשר עד כן נאמר. הן עם כריביא יקום וכארי יתנשא על מה שהן עומדין ממטתן שחרית ומוספין שנית ותפילין ומתפילים כי באמת כל מצוה מצריכה התגברות

על טבעים להיות גבור כארי ממש יען המצוות הן למעלה מן הטבע (בלק, חמישי ורש"י וגור אריה שם). והנה עשיית מצוה כאשר צוה ה' היא יראה. השמחה במצוה היא אהבה. הרי גם המצוה והשמחה הן תרין גדפין דפרחין לעילא. עד היכן מגיעים גדפין אלה בפריחתן לעילא נוכל ללמוד מבנין המשכן. על עשיית כל המשכן חזרת התורה כמה פעמים לכתוב 'כאשר צוה ה' את משה' בפי פקודי. כאשר נעשו כל הכלים כמצוותם וזהלכתם היו ראויים לשרות עליהם השכינה. אילו היה חסר משהו בריבוע המזבח וכדומה - לא היה המשכן ראוי להשראת השכינה. עוד זאת היה במשכן. שנבנה כולו מנדבת לבו של כל אדם מישראל. הקבי"ה היה יכול לצוות על מתן עשרה שקלים כספה או שוה כסף לבנין המשכן כמו שצוה על מחצית השקל. רצה הקב"ה דחקה שיתן כל איש כאשר ידבנו לבו. דחקה בנדבה. ודבר גדול מגלה הוא הרמב"ן עה"פ. קטני מאמנם תרומה לה'. כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה' והב כסף ונחשת (ריש ויהל).

16 יודל הרמב"ן: ועל דרך האמת הוא יביאה את תרומת ה' כמו עם תרומת ה'. שיביא התרומה העליונה. ולרבותינו מדרש בותפתת ותרואתו את הילד שראתה עמו שכינה". (ב-התרומה העליונה" שהוכיח גם כן כוונתו לשכינה) ותהיה כוונת הפסוק כן: כל נדיב לבו יביא את השכינה יחד עם תרומתו בכסף זהב ונחושת. והדברים מפליאים: איך ומהיכן יביא האדם מישראל את השכינה למשכן? ענין עמוק יש בזה: "איר חייא בר אבא היכן מצונו שהקב"ה נקרא לבו של ישראל - מן הדון קרא צור לבני וחלקי אלקים לעולם" (שהשיר פ"ה. כ). הן השכינה שוכנת בתוך לבו של ישראל! כאשר יהודי מתעורר בלבו להביא תרומה הוא מעורר את השכינה בלבו. ובהביאו את התרומה מתלית השכינה עם התרומה. וזאת אשר רצה הקב"ה. ובזה השרו בני ישראל את השכינה במשכן - כל אחד הביא תרומתו שכינה למשכן? עשיית כלי המשכן. כאשר צוה ה' היא יראה: נדבת לבו של כל אדם מישראל היא אהבה. וע"י שהיה יחד שרתה השכינה במשכן. אהבה ויראה של כל ישראל הן תרין גדפין דפרחין לעילא - עד להשראת שכינה בגליו במשכן!

רצונם להביא תרומה לה'

ויתבם בלבם מה-יחזקאל שאלו סוג ויבנה כלתם מיד קחום למח ויקח בעיני דעתו ויביא לו לבר עולב למח פת קטני וקטני חסר הם מוכנים נכבדו ישמע ועיל ופי שפחה שלו דכתיב הילום נכבדים נפילים אלון רוחות לה' בשמחה בעשיות המעט והמקטן והמקטן פת הפסח הממונים יאמר ויבנה נדבכי מוכחו שמה הקב"ה ויחלל בני אלם חסר לנר יבנה לו נר לה'

17 כי מצוה להרכות בשמחה זו. וזאת היו עושין אותה עם הארץ וכל מי שירצה. אלא גדולו חכמי ישראל וראשי הוישיבות והסתדרון והתלמודים והקונים יאנשי מעשה הם יהיו שוקדן ומספקין ומנננין ומשמחין במקדש בזמן הג' הסיבות. אבל בני העם האנשים והרעים כרין באי דראות וירשמו: בני השמחה ישמחו אדם בנישיות המצוה וכאחבת האל שצוה בתן. עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפריע ממנו שנאמר תחת אשר נא עבדת את ה' אלוהיך בשמחה ובמנוח רבב. וכני המנוח דעונו יתגב כבוד לעצמו ומתכבד בעניני במקומות אלו חומא העובד מאהבה. וכן דוד מנך ישראל אמר ונקרתי עד טואת ויחיינו שפל בעיני. ואין הגדולה והכבוד אלא לשמחה לפני ה' שנאמר והחלק דוד כספו ועמרכר רפני ה' ונו:

סליחו להו הלות לילם

18 בני השמחה ישמחו אדם בנישיות המצוה וכאחבת האל שצוה בתן. עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפריע ממנו שנאמר תחת אשר נא עבדת את ה' אלוהיך בשמחה ובמנוח רבב. וכני המנוח דעונו יתגב כבוד לעצמו ומתכבד בעניני במקומות אלו חומא העובד מאהבה. וכן דוד מנך ישראל אמר ונקרתי עד טואת ויחיינו שפל בעיני. ואין הגדולה והכבוד אלא לשמחה לפני ה' שנאמר והחלק דוד כספו ועמרכר רפני ה' ונו:

Sifat Eret 19a

The Torah pleads with us: 'Take the lulav and at the same time take its message!' The lulav is לולב. Look for the heart of things, the essential core. Seek out the heart of Hashem's blessings, the ability they give you to utilize to the utmost your potential to serve Him.

When Hashem invited King Solomon to ask for whatever he wanted, he spurned wealth and longevity and instead asked for wisdom and a good heart. As a result, Hashem gave him not only a good heart, but also wealth and long years (cf. I Melachim 3:5-15). This is precisely the message of the lulav - appreciate what is truly significant. The Midrash explains this passage with a very fitting analogy. Solomon seeks to "marry" the king's daughter, and by doing so he acquires the key to all blessings. (This analogy, comparing spiritual matters and wisdom to the king's daughter, is discussed at greater length in the essay on Succah.)

The Psalmist expresses the same message in the following verse (27:4): אצח שאלתי מאת ה' אוקה אבקש שכתי כביה ה' כל ימי חי לחיות בנעם ה' ולבקר בהיכלו. One thing I asked of Hashem, that shall I seek - that I dwell in the House of Hashem all the days of my life, to behold the sweetness of Hashem and to contemplate in His Sanctuary. Appreciate what is truly important, then you will find Hashem amidst all the opulence of the world.

For the same reason we read the book of Koheles on Succos, in which we learn that the pleasures and comforts of the material world are subordinate to the needs of the soul and its pleasures.

Chinuch in Turbat Times R. Bregels 167

R' Moshe Feinstein said that when it comes to chinuch, it one fosters in himself the attitude that he wants to do a mitzvah, as opposed to the pressured feeling that he must do it, he can achieve true greatness is the service of Hashem. This, R' Moshe explained, is why the Torah states "vech sasuru achatei lev aychey: - and you will not stray after your hearts," in connection with the mitzvah of tzitzis. Tzitzis have the power to protect you from temptations, because one is not obligated to keep this mitzvah unless he wears a four cornered garment. Precisely for this reason - because it is an "optional" mitzvah, one can reach ever higher levels of closeness to Hashem through tzitzis than one can through many other mitzvos.

22

מוליק ומביא למי שהרוחות שלו. מעלה ומוריד למי שהשמים והארץ שלו. ובוזה נתעורר על היחוד כי לפי שקצף אבינו הראשון חטא באתרוג לבדו. אין אנו מביאים האתרוג לבדו אלא נביאדו עם שאר הפרי ליחדו עם כולם וכולן עמו. ובוזה אנו מתקנים את אשר עוותו ומרצין בו המקום.

וביותר מצונו בהקדמת הבית אפרים שכתב: זגם הלום ראיתי אאיז הגאון בעל לב אריה שכתב ע"פ משיב חויל עץ שאכל אדם הראשון אתרוג היה. ואכילתו הוא היה עוין ראשון בעולם. ולזה רומז כאן ראשון לחשבון עוונות. ודפחיה' עכ"ל.

הרא"ש בפרושו עה"ת כתב שהטעם שנאמר על אדם הראשון לאכול מעץ הדעת הוא: "כדי שיהא רואה את העץ ויזכור את בוראו שעול ויצרו עליו ולא תהא רוחו גסה עליו ע"כ. וראוי להבין את פשטות הדברים, ומדוע נבחר עץ זה דוק להוראה זו.

23 הפסוק: ויאמר אלקים תדשא הארץ דשא עץ פרי עושה פרי למיניו פרו חזיל: "שיהא טעם העץ כטעם הפרי. והוא לא עשתה כן, אלא תוצא הארץ וגו' עץ עושה פרי, ולא עץ פרי. לפיכך כשנתקלל אדם על עונו, נפקדה

גם היא על עונוהי. והוא ברשי ברשיא א"י. מבורא, שישנו קשר הכורך את חטא הארמה עם חטא עץ הדעת. וראוי לעמוד על פשרו של קשר פנימי זה.

כמו כן כתב הכלי יקר שסיבת חטאו של אדם הראשון נובעת מחטא הארמה - שראה את חטאו ונפל בחטאו: שנטה האדם אל החומריות ונפל בחטאו. וראוי להבין מה שייכות איכא בין שני חטאים אלו.

21

R' Moshe exhorts us to apply this attitude in every area of our service to Hashem. Through doing things with an attitude that we want to, as opposed to feeling that we must, we can reach ever higher levels. Cultivating the desire to do mitzvos, as opposed to forcing and pressuring, will certainly lead to more success in one's service of Hashem. Yet it will lead to even more success in the chinuch of one's children.

27

יאלם ידועה אחת היתה כי אידות ענין הרע - שע"י אכילה מעץ הרע אפשר להשיג ולהבין מציאות הרע - וזה מה שכתב רמח"ל בדעת תבונה "שאדם הראשון היתה לו ידועה אודות ידועה טוב ורע" והיינו שידע שעל אכילה זו יוכל להשיג ידועה טוב ורע ונבדל ביארו בשם הארז"ל שאו הראשון רצה להינות הנראת שעה של עבירה לשמה כלומר הוא רצה להגב את כוח הבחירה שלו על ידי ירודה למדרגה נמוכה יותר, כדי שיוכל להגיד בבית שמים בעמרו כנסיון מתוך הסתר יותר עמוק, חטאו היה שעליו הי

להבין שאין להמרות את ציווי ד' למרות כל החשבונות - אין חכמה וא תבונה ואין עצה לנגד ד' (משלי כ"א ל') מחשבה זו שאפשר לעשות אחרת מדברו ד', באה מחוסר ידועת שלימות ענין יחודו - שא"כ להפיק תועלת ע"י עשי נגד רצונו - ועבדות האדם היא להתבטל בפני רצונו.

27

לפיו"ז מבואר מאוד עמק דברי הרא"ש שהובאו בראשית הדברים שהטעם שנאמר על אדה"ר לאכול מעץ הדעת הוא בכדי שיזכור את בוראו. לדברי רבי אבא במדרש - העץ שאכל ממנו אדם הראשון אתרוג היה האתרוג היה העץ היחיד שלא שינה מדברי ד' שציווה שכל העצים יהיו טעם העץ וטעם הפרי שוים, כמבואר בגמ' בסוכה דף ל"ה ע"א דבאתרוג טעם העץ וטעם הפרי שוים. * פירושו הדבר שרק מתוך עץ האתרוג יתקיים הציווי של 'לשמרה' - זו מצוה לא תעשה וזהו ה"ק שלא לעבור ולהמרות פי ד' כמעשה האדמה. העץ היחיד שיכול לשמש התראה על כך - הוא עץ האתרוג שלא שינה בעצמו.

נקדים תחילה לבאר את שורש חטאו של אדם הראשון. **מצאנו** בזה דברים מפורשים ברש"י קבלת יו"כ ישינו על הפסוק "ואשר עשה אלקים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים" ופרש"י "ואשר עשה אלקים את אדם הראשון ישר, והמה בקשו חשבונות רבים - זימות ומחשבות של חטא. כך נדרש במדרש". מבואר שישוד חטאו של אדם הראשון היה בזה שלא קיבל את דבר ד' בתמימות, אלא ביקש חשבונות, מזימות ומחשבות של חטא, שהם הפך הישרות שבא נבדק.

26

לאחר שנתבאר ששורש חטאו של אדה"ר היה באי קבלת דבר השם בתמימות, נבוא לבאר מה היה חטא האדמה שממנה נפל אדה"ר בחטאו.

ונקדים את דברי החוקוני שם: יוש ללמוד שלטובה נתכוונה לפי שבמה אילנות יחסכו אם העץ עצמו יהיה כפרי, ואעפ"כ כשנתקלל האדם על חטאו נפקדה גם היא ונתקללה, דהבדי בבשי דהחמנא למה לך, כי יד ד' לא תקצרי ע"כ.

מבואר בדברי החוקוני, שישוד חטא האדמה היה בעשיית חשבונות ואי עשיית דבר ד' בתמימות, וכל זה מתוך חשבונות של להרבות כבוד שמים. ומועתה מוכן מאד מרוב נפקדה האדמה על חטאה בזמן שנפקד אדה"ר ומדוע דוקא מתוך חטא האדמה נפל אדם הראשון בחטאו, שהרי לפי האמור שורש אחד לשני החטאים, והוא "אי קבלת דבר ד' בתמימות ומתוך חשבונות של כבוד שמים", ומבואר מאד מדוע מתוך חטא האדמה נפל הוא בחטאו כיון שראה שהאדמה שינתה מן הציווי הראשון ולא נענשה, וכמו שכתב בכלי יקר הג"ל, ונתעוררתי להבנה זו ממה שכתב בספר זמן שמהתנ"ך.

28

ומעתה מבואר מאוד מדוע ע"י נטילת האתרוג אנו עושים תיקון וריצוי על חטאו של אדה"ר אשר חטא באתרוג, האתרוג מסמל את קבלת דבר ד' בתמימות ומתוך נטילתו אנו ממליכים את הבורא בכל העולמות ובד' רוחות השמים ומקבלים מלכותו בדרך של תמים היתה עם ד', ועל כן יש בנטילתו תיקון לחטא האדם הראשון אשר חטא בחוסר תמימות.

[ובזה יש ליתן תוספת תבלין למה שכתב בספר יזפה לל"ב בדבר הסגולה למקשה לילד, לאכול אתרוג שברכו עליו בחג הסוכות, הדבר יבואר על פי האמור, שכן הקללה של "בצער תלדי בנים" נאמרה כעונש על חטא עץ הדעת ומאחר וע"י האתרוג בחג הסוכות נעשה תיקון לחטא זה, על כן סגולה הוא למקשה לילד, והבין.]

29

לאור הדברים האמורים נבין ג"כ את דברי הגמ' בשבת דף פ"ח "אמר רב חמא ברבי חנינא מ"ד כתפוח בעצי היער, למה נמשלו ישראל לתפוח, לומר לך מה תפוח פרוי קודם לעליו אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע, ופרש"י בתוס' שם דתפוח היינו אתרוג ורויח אף כתפוחים וכך, ואתרוג פרוי קודם לעליו שר באילנו משנה לשנה, ואחר שנה נושרין עליו של אשתקד ובאין עליו אחרים הרי שפריו קודם לעליו."

* **המשל** והדמיון לאתרוג מבואר מאוד לאור האמור, האתרוג הוא זה המורה על מצבו של אדם הראשון קודם החטא, שכן הוא היחיד שטעם הפרי כטעם העץ ומסמל מצב של הליכה בתמימות, שזו היתה מורגתו של אדה"ר קודם החטא - "אשר עשה אלקים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים".

30 בהקדמת נעשה לנשמע התרומנו ישראל למדרגתו של אדה"ר קודם החטא, כמבואר בגמ' שבת דף קמ"ז: "ישראל שהקדימו נעשה לנשמע על הר סיני פסקה זוהמתן, עבדים שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן, ועל כן נמשלו לאתרוג."

32

ועיקר התקונים בכל המעשים הוא מה שעושה רצון בוראו ובלא"ה אינם אלא תחבולות והתחכמות אנשים... וחטא גדול יחשב וע"כ נכשלו בנעושיהם ויצא ממנו עגלי, עכ"ר.

ומעתה הביאור הוא, שבתמימות שבהקדמת נעשה לנשמע תיקנו את חטאו של אדה"ר.

ממדרגה זו נפלו בחטא העגל, משום שחטאו באותו סוג חטא שחטא אדה"ר - "התחכמות", ועל חטא זה התפלל משה בארבעים יום האחרונים מרח' אלול עד יו"כ.

31

אמנם, ממשיך הביה"ל, "טעו בזה טעות אחר, דהן אמת דמעשה האדם בעולם התחתון גורם תיקונים וסדרים טובים בכל העולמות כולם, כי כן גזי הבורא יתברך אשר העולמות יהיו מתנהגים עפ"י מעשה האדם בזה העולם **אמנם כל זה הוא רק אם אותה המעשה ציווה עליו התורה לעשותה, וכן במעשה המשכן רק אז כאשר ציווה ד' לעשות בכל פרטיו וא כשיתקיימו ציווייו לעשותו ככל אשר צוים, נעשו כל התקנים למעלה. אבל אם יעשה האדם איזו מעשה שלא נצטווה עליו בתורה, רק מדעו עצמו, אז אותו המעשה אינו מועיל כלום דהמעשה מצד עצמו לא יפעול כלום שישרה שכירתו עליהם.**

33

והיינו דבאמת כבר קודם שעלה משה רבינו בפעם השלישית - בריח אלול כבר נאמר: ויזנהם ד' על הרעה אשר דיבר לעשות לעמו, אולם כל תפילותיו ותחנוניו של משה רבינו בארבעים יום האחרונים היו: להשיב שכירתו בתוכנו ככראשונה שאמר לו מעשה המשכן בשביל ושכנתי בתוכם שהפסידו יעתה לא יב אחר עד שהשכין השכינה" (ארא כי תשא).

* הרי שמהותו של חג הסוכות הוא על כך שישראל חזרו למעלתם הראשונה - לאותה דרגה שהיו במתן תורה, ותיקון חטא העגל - חטא ההתחכמות על ידי התמימות והבטחון בקב"ה.

חטא אדהר יסודו בהתחכמות וחשבונות. וזמן התיקון הוא חג הסוכות ורקא שכן זהו תוכן ענינם של עניי הכבוד שלמרות חטא העגל ירצית בנ"ח חזרו ישראל למעלתם הראשונה.

נתבאר איך דלמיד שחג הסוכות הוא משום עניי כבוד יסוד הענין הוא תיקון מושלם של חטא ההתחכמות מתוך אמונה ובטחון וקבלת דבר ה' בתמימות.

ועוד נראה, שהיה באמת יש לעיין לדברי הגרי"א. מדוע לא הושלם הריצוי כבר ביום הכיפורים - מדוע לא הורה חיבתן הראשונה רק לאחר שנצטוו והחלו בבניית המשכן.

ונראה דהנה ביאר הבהיל את מה שמרצאים כפרשת פקודי שעל כל פרט ופרט ועל כל מעשה ומעשה שעשו במשכן. כתוב מפורש כאשר צויה ה' את משה וחיבת הללו כתובים כמעט בכל פסוק ופסוק שבאותה פרשה והלא דבר הוא.

רק הענין שמעשה המשכן בא לכפר על מעשה העגל וכמו דאיתא במדרש רבה פרשת ויקהל חטאו בזמנים דכתיב 'פרקו נזמי הוזהב' ובזמנים נתרצה להם 'הביאו חח וזנס'. וכיון שעיקר חטאם בעגל היה על מה שרצו להתחכם מעצמם לעשות ע"פ ידיעתם והכמתם מעשה אשר לא נצטוו עליו, לכן במעשה המשכן שבא לכפר נאמר על כל אשר עשו כאשר צויה ה'.

38 נתיב ימים

ולאור הדברים יתבאר הטעם למה ציחה התורה"ק לעשות סוכה בחשרי. כי אכן זמנו דוקא אחרי יום הכיפורים. אחרי שבימים הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם. ואיש יהודי פותח או דף חדש בחייו ומתחיל להכנס מחדש לעבודת ה'. לכן הענין הראשון הוא אמונה. שזו מצות סוכה. כי תחילת דרכו של יהודי בעבודת ה' היא לעשות סוכתו קבע. לקחת עצמו לאמונה שהיא תחילת הכל וסוף הכל. עו"ל כזה ע"פ המבואר בספ"ק. שהספיקות וההרהורים שיש לאדם באמונה רח"ל מקורם לא מחסרון אמונה. הטבועה בעצמיותו של איש יהודי. אלא מחמת הפגמים שנכשל בהם בא לידי יהודי. אלא מחמת דלאחר שנטהר כיוה"כ"פ מכל פגמיו. נעשה עובד מסוגל להשיג את כהירות האמונה. ע"כ נתן הקב"ה או את מצות סוכה שענינה אמונה.

39

השי"ת בעניי הכבוד דהיינו שההשגחה העליונה שמרה וסככה עליהם והגינה בעדם בכל המ' שנה. כמו כן זה ענינו של חג הסוכות שהוא זכר לעניי הכבוד. דהיינו שזה ענין נצחי ואות לכל הדורות שכל עת ומצב השי"ת שומר ומשגיח על יהודי בהשגחה עליונה מיוחדת. וכמפורש בכתוב למען ידעו דורותיכם. כל הדורות כלי שום חנא. וגם הדורות החשובים כשנדמה כי חיו סרה מעלינו השגחתו ית' וכמצב של הסתר. גם הם ידעו כי בעצם השגחתו ית' היא נצחית גם כשלפעמים היא מוסתרת.

40

וזה שנא למען ידעו כי האמונה היא כדעת. כמ"ד (הרשע ב) וארשתין לי באמונה וירצת את ה'. החג הק' הזה הוא יסוד ושורש האמונה בכל הדורות להחריה ולהאיר דעתו של אדם מישראל באמונה בשמירה ובהשגחה העליונה של הקב"ה על ישראל וע"י עצם האמונה הזאת שמאמין בכחיה גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי. ע"י גופא ממשיך על עצמו את השמירה וההשגחה העליונה וזהו דאיתא בזוה"ק (ח"ג קג) בשעתא דבר נש יתיב כמרורא דא צלא דמהימנותא שכיתא פרסא גרפוי עליו מלמעלה. היינו כאמור שהסוכה היא צילא דמהימנותא וכשיושב בסוכה הקב"ה פורס עליו כנפיו ומרניש השגחתו הפרטית עליו בחיי אימא ומסככא על כוונה.

41 (שהוא ג"כ ענין ג"ע

כמ"ש בשפת אמת שאחר שנתגרש אדהר מג"ע בכ"ה ועשה תשובה ונסלח לו כיוה"כ"פ החזירו לו שוב חלק קטן של ג"ע והיא הסוכה) צריך שה' מינים והסוכה יהיו בנו בתוכינו.

36

על כל פנים עולה שגם למיד "סוכות מנש" כל יסוד הייט הוא על ג' האמונה והבטחון. שהלכו אחריו יתברך בתמימות בארץ לא זרעה. וא"כ גם למיד זה מבואר מאד מדוע נתייחד חג הסוכות לרצות על חט של אדהר - שכן פגמו היה בנקדה זו של התמימות - אותה נקדה שהיא יס חג הסוכות - מה שהלכו אחריו ה' ממצרים - למדבר בתמימות.

לפני מבואר מאוד מדוע הפסידו את העננים בחטא העגל העננים היו ביטוי של חיבת ה' על שהלכו אחריו ה' בארץ לא זרעה בתמימות. ועל כן מאחר שחטא העגל לדברי הבהיל יסודו בהתחכמות שו - הפר התמימות - נסתלקו עניי הכבוד בחטאם.

על פי זה יש גם לתת טעם למה שהביא המ"ב משמיה דהארי ז"ל ש לייטול לולב בסוכה כדי לחבר את מצות לולב עם מצות סוכה. כי להמבואר יסוד משותף לנטילת האתרוג שפרו קודם לעליו ולמצות סוכה - יס התמימות שבו מונח התיקון לחטא העגל.

ובזה יש גם לבאר מה שכתב הטור בהל' ר"ח - שחג הסוכות הוא כנגד יעק והיינו משום שניידתו של יעקב אבינו היא יעקב איש תם. ומדה זו היא התו הפנימי של חג הסוכות ומצותיו וכמו שנתבאר.

42

לימין ולשמאל ומפליכים את הקב"ה בין כשהוא מתנהג עמנו כחסד ובין כדיו ואח"כ מנענע לפניו לרמו שאע"פ שיש לו הרבה דאנות על העמדי מה שהיה לפניו מ"מ הוא שם בסחוטו בה'. ואח"כ למעלה כמאמר הכתוב אם אסק שמים שם אתה. שגם כשהיה לו הצלחות מ"מ לא יגבה לבו וגם אז מקבל מלכותו עליו. ואח"כ למטה כדכתיב ואציעה שאול הנג, שאף כשיניע ממש לבחי' שאול ולא רק שעומד בשאלו רק ששוכב בשאלו ואציעה שאול, שהיא המדרגה התחתונה שאפשר להגיע שם מ"מ גם שם הנג וגם שם מלכותו של הקב"ה וגם משם יעלה ואח"כ מנענע לאחוריו למערכ. כמאמר הכתוב אשכנה באחרית ים דהיינו בזמן עקבתא דמשיחא שנקרא אחרית ים וזכמו שדרשו חז"ל שהראה הקב"ה למשה עד הים האחרון עד היום האחרון גם שם ידר תנתני ותאחוני ימיני. אולם זהו דוקא בתג הסוכות אז בודאי ע"י הנענועין וע"י ישיבה בצל דקוב"ה בודאי יתחוק אמונתו בה' וקבלת עול מלכותו. אבל כקרוב יבוא העת שיצטרך להניח מידו הד' מינים ויחיו שיאבד אז אמינותו ובסחוטו, ולכן צריך ג"כ אחר כל נענוע להשיב המינים אל החוה ולנענע גם שם כדי לקבוע הדברים בלבו על כל השנה.

43

בראית העולם מתן תורה והצפיה לאותה: כל תפילותינו עוסקות בהן ובאמונה בהן אנו חיים. כל שלשה עשר עקרי האמונה נכללים בהן ובכל המשתמע מהם. עתה בוא יאראך מעשה קטן של העבודה הכולל האמונה בשלשת התגלויות אלו:

אמר ריש לקיש כל העונה אמן בכל כחו פותחין לו שערי גן עדן שבא' פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים. אל חקרי שומר אמונים אלא שאומרים אמן. מאי אמן? א"ר תנינא א' מלך נאמן. רש"י. כך מציד על בוראו שהוא א' מלך נאמן (שבת ק"ט. ע"ב).

השם א' הוא השם של מידת חסדו ית' אשר. עולם חסד יבנה. מלך נהנה הקב"ה עלינו על ידי קבלת התורה. נאמן הוא להביא את הגאולה ולהחיות פתים. הרי בעניית. אמן מהדרה ציל של כל שלשת התגלויות! והעונה אמן בכל כחו פותחין לו שערי גן עדן - הוא מעביר מצמצו את כל ההסתר פנים וחי בקוים שבוראו גלוה השגחתו ומלכותו גלויה והיחוד השלם צומד להתגלות בכל רגע. לפני העונה אמן על דרך זו נפתחים שערי גן עדן. והוא מציד להוכיח כי גן עדן הוא העולם הגלוי בלי הסתר פנים.

אישו תלמיד חכם. האם הרגשת פעם כשאמרת. אמן את התוכן האדיר במלה קטנה זו? הן זה צריך התלמוד מרובה עד שנגיע לעניית אמן כזה. ולא בכל תשעים האמנים שעונים בכל יום נוכח לכוון כך. ננסה להתלמד בזה באופן יהא שמיה רבא בבקר לפני ברכו ובמנחה ומעריב לפני השמנה עשרה.